

LUM 8. razred

NAVODILA ZA DELO NA DOMU

Pomagate si lahko z učbenikom LUM 8. razred <https://eucbeniki.sio.si/lum8/2265/index.html> . V kazalu poiščite Kiparstvo – Kompozicija v kiparstvu.

1. PREBERITE SI TEORIJO

KOMPOZICIJA V KIPARSTVU

Za kiparstvo obstajata tudi poimenovanji plastika in skulptura. Obhodna plastika je prostostoječi kip, ki ga lahko obhodimo, si ga ogledamo z vseh strani. Relief pa je kiparska oblika, ki je zanimiva le s sprednje strani, saj je vezana na ploskev.

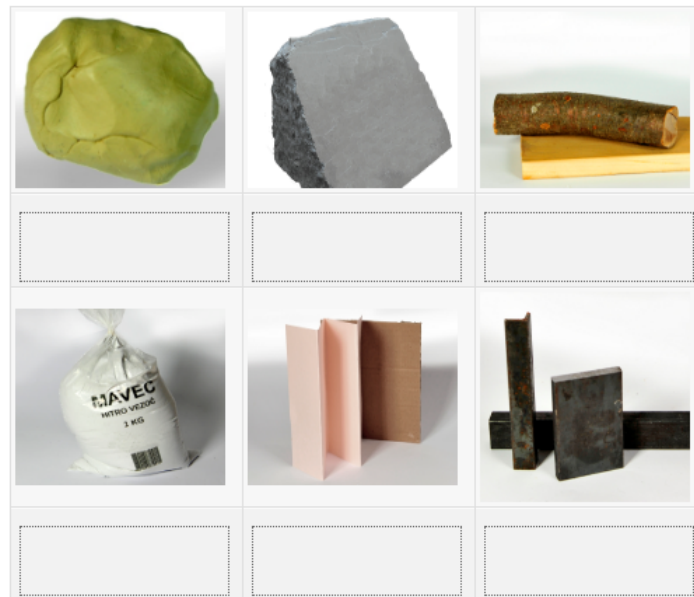
Kadar kip predstavlja podobo resničnega sveta, kot so to figure, predmeti, rastlinske oblike ..., je to predmetni kip. Nepredmetni kip pa je upodobitev podob iz umetnikovega notranjega sveta, te oblike ne posnemajo vidne resničnosti sveta, ki nas obkroža, lahko panosijo pa v sebi neko duhovno vsebino.

Ponovimo nekaj kiparskih pojmov, ki jih že poznamo. Po ogledu posnetka smo ugotovili:

- da lahko najdemo vzporednice med kompozicijo na sliki in kompozicijo na kipu;
- da je kompozicija v kiparstvu odvisna tudi od tega, s katerega zornega kota si ogledujemo kip;
- da na kompozicijo kipa vplivajo likovne spremenljivke, kot so: velikost, teža, položaj, smer, število, gostota in tudi tekstura.

Na posnetku si videl, da so kipi lahko izdelani iz različnih materialov, ti pa narekujejo različne postopke obdelave. Kiparski masi lahko material dodajamo ali odvzemamo. Za nekatere materiale pa so značilni tudi drugi postopki, kot so vlivanje, spajanje, rezanje, pregibanje ...

kovanje, spajanje,
upogibanje

upogibanje, spajanje,
kaširanje

ulivanje, klesanje

gnetenje, modeliranje,
vlivanje

rezbarjenje, rezanje,
sestavljanje

klesanje

Počisti

Kiparstvo je likovno področje, ki oblikuje telesne oblike, ki zajemajo tridimenzionalni prostor. Izraža se z **maso (gmoto)** materiala ter z **volumnom**, zato se lahko kipov tudi dotaknemo, jih otipamo.

V uvodu smo obnovili **kiparske postopke**, ki veljajo za tradicionalne kiparske materiale. Ti so različni, saj so nekateri materiali za oblikovanje mehki, gnetljivi, drugi pa trdi in trdni.

Glede na to, kakšen material uporabimo, ločimo različne **kiparske tehnike**. Poimenujemo jih po izbranem materialu (npr.: glina, kamen, les, umetna masa ...).

Vemo, da je vsako telo tridimenzionalno (ima svojo dolžino, višino in širino). Ko kipar oblikuje kip, razmišlja tako o njegovi obliki kot o tem, kako bo deloval v prostoru. Vendar to ni dovolj.

Kipar mora dobro razmisliti o **stojnosti** oz. **stabilnosti kipa**. Ta sam po sebi še ne more stati na talni ravlini. Če kipar ne predvidi njegove postavitve, se kip lahko zaradi neustrezno razporejene mase prevrača. Temu pravimo, da kip ni stabilen.

Razmisli:

Kako kipar išče ravnotežje kipa? Kaj vse mora upoštevati pri oblikovanju kiparske tvorbe? V pomoč ti bosta naslednji vaji: Najprej se postavi tako, da boš imel ravnotežje na obeh nogah.

Pri drugi vaji stoj na levi nogi, desno pa opri ob levo koleno. Si moral loviti ravnotežje? Pojasni, kako si ga dosegel.

Pomoč

Pri oblikovanju kipar vedno upošteva lastnosti materiala, iz katerega oblikuje kip. Upoštevati mora trdnost, trdoto, težo, krhkost in druge lastnosti. Kadar kombinira več materialov, mora biti pozoren tudi na njihove barve, značilnosti površine in druge posebnosti.

Kipar skrbno načrtuje, kako bodo posamezni deli kipa sestavljali celoto - **kompozicijo**. Izraz kompozicija si spoznal že v sedmem razredu pri risarskih in slikarskih delih.

Materiali za oblikovanje so lahko **umetni** ali **naravni**. Vsak ima svoje značilnosti, zato zahteva drugačna orodja in postopke za obdelavo. Na vsakem materialu opazimo neko posebno lastnost: lahko je hrapava, gladka, bleščeča, motna. Kaj opisujemo?

- ☐ kiparske tehnike
- ☐ površino
- ☐ vrste materiala

Glede na središčno os (simetralo) obstajata dve vrsti kompozicije. Obudi znanje in določi ustrezno razlago.

▼	Je statična, nerazgibana, saj so oblike enakomerno razporejene glede na simetralo. Deluje umirjeno.
simetrična kompozicija	
nesimetrična kompozicija	Oblike so razporejene neenakomerno glede na simetralo. Postavitev je bolj razgibana ali dinamična.
▼	

Preveri

Upoštevajoč simetrično postavitve, so lahko kipi nerazgibani in togi. Delujejo umirjeno in statično.

Claes Oldenburg,
Plantoir, 2001, aluminij,
plastika, jeklo

O sliki

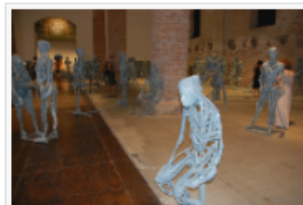
Simetrija v umetnosti

Vir

Naslednjim primerom kipov lahko določimo, da je njihova kompozicija asimetrična in razgibana (dinamična). Če primerjamo levo in desno polovico kipa, vidimo izrazito nesimetričnost. Tako kot pri slikanju tudi pri razporejanju kiparskih oblik razmišljamo o načinih postavitve, torej o kompoziciji.

1. Prosta kompozicija

V pričujočem primeru so oblike prosto razporejene v prostoru. Pogled na umetniško delo se spreminja hkrati z našim premikanjem v prostoru.

Pawel Althamer, Benečani, 2013, umetniška inštalacija

O sliki

2. Krožna kompozicija

Oblike delujejo sklenjeno, saj si sledijo v obliki kroga in izhajajo iz središča.

Barbara Hepworth, Prebodena hemisfera, 1937-38, kamen

3. Trikotna kompozicija

Postavitev oblik tvori trikotnik.

Krakovska Marija, okoli l. 1260, peščenec

O sliki

4. Vodoravna (horizontalna) kompozicija

Pri obliki kiparske kompozicije prevladujejo vodoravne smeri.

Negovan Nemec, Kipenje II, 1981, marmor

O sliki

5. Poševna (diagonalna) kompozicija

Prevladujejo oblike, ki so razvrščene poševno, v diagonalni smeri.

Vladimir Makuc, Pokrajina s pticama, 1988, les, mivka, steklene črepinje, disperzijska tempera

O sliki

6. Navpična (vertikalna) kompozicija

Uporabljene oblike so razporejene tako, da prevladujejo navpične smeri.

Dragica Čadež, Priprta vrata, 1992, les

O sliki

POVZETEK

Zmago Posega, *Brez naslova*, 1993, marmor

O sliki

Za **kiparstvo** obstajata tudi poimenovanji **plastika** in **skulptura**. V nasprotju s sliko, si kip ogledamo z vseh strani, zato obstaja tudi več različnih pogledov nanj.

Obhodna plastika je prostostoječi kip, ki ga lahko obhodimo, **relief** pa je kiparska oblika, ki je vezana na ploskev.

Kadar kip predstavlja podobo resničnega sveta, kot so to figure, predmeti, rastlinske oblike ..., je to **predmetni kip**. **Nepredmetni (abstraktni) kip** pa je upodobitev podob iz umetnikovega notranjega sveta.

Kipar mora skrbno načrtovati razporeditev kiparskih gmot, da doseže **stojnost** oz. **stabilnost** kipa.

Michelangelo, *Pietà*, 1499, marmor

O sliki

Pri vsakem kiparskem delu prepoznamo:

- Tehniko izdelave, material in postopke oblikovanja.
- Motiv (človeški, živalski, abstraktni ...).
- Vrsto kompozicije glede na središčno os:
  - simetrična,
  - nesimetrična.

Simetrični kipi delujejo umirjeno in statično, nesimetrični pa so bolj razgibani, dinamični, živi.

- Vrsto kompozicije glede na postavitve kiparskega dela (gledano z določenega stojišča):

a) prosta kompozicija ,	d) vodoravna (horizontalna) kompozicija ,
b) krožna kompozicija ,	e) poševna (diagonalna) kompozicija ,
c) trikotna kompozicija ,	f) navpična (vertikalna) kompozicija .

Pojem kompozicija označuje razporeditev posameznih delov umetnine v neko celoto. Pri oblikovanju premišljeno sestavljamo vse elemente, da dosežemo želeni videz.

2. REŠITE NALOGE V UČBENIKU (7. naloga ni obvezna)

NALOGE

1. Dopolni manjkajoče izraze.

Likovno področje, kjer se kipar izraža z maso in volumnom, je . Ustvarjalec se imenuje . V svojih kipih izraža svoje ideje, misli, doživetja in prepričanja. Ko oblikuje kip, razmišlja o obliki, stojnosti--kipa, o njegovi površini, materialu in barvi, o celostni postavitvi--in o postopkih oblikovanja.

Preveri

2. Kaj povzroča težave kiparju na sliki. Izvedel boš, če boš premetal spodnje črke.

.....

P M I O C K O I A J Z

Preveri

Namig

Počisti

3. Izberi pravilni pojem, ki ga opisuje trditev.

Postavitev posameznih delov umetnine v neko celoto imenujemo:

- ☐ tehnika,
- ☐ postopek,
- ☐ kompozicij.

4. Določi, katere kompozicije tvorijo roke na fotografijah.

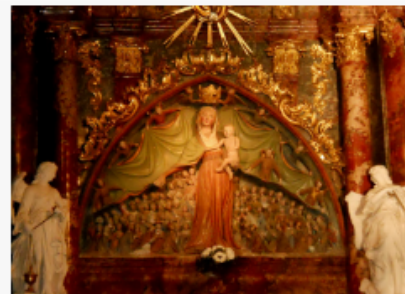

Preveri

5. Izberi pravilni odgovor glede na vrsto kompozicije.

Preveri

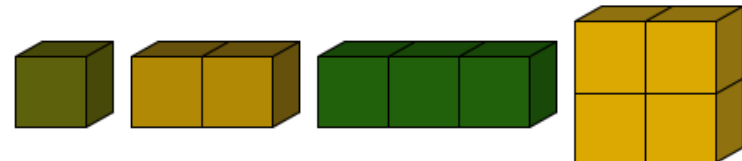
O slikah

Vir

6. Določi pravilni pojem, ki ga opisuje trditev. Material, s katerim ustvarjamo pri kiparjenju (mavec, glina, kamen, kovina, pločevina, vosek, plastika ...), določa:

- ☐ slikarski postopek,
- ☐ kiparsko tehniko,
- ☐ kiparski moti.

7. Iz ponujenih oblik sestavi poljubno asimetrično vodoravno kompozicijo.

Počisti

Rešitev

3. PRAKTIČNO DELO

Spoznali ste različne vrste kompozicij v kiparstvu (prosta, krožna, trikotna, vodoravna, poševna, navpična).

Ker imamo ves likovni material v šoli, bomo malce improvizirali in se prilagodili.

Vsi zajtrkujemo, kajne? Ste kdaj pomislili, da je vaš zajtrk lahko tudi kiparski izdelek? Odvisno je le, na kakšen način si ga postavite na mizo. Ali uporabljate podlage, si vzamete prtiček, kam postavite skodelico in podobno.

Vaša naloga je, da čimbolj zanimivo postavitev, ki se jo spomnite (pazite le, da česa ne polijete oziroma raztresete), fotografirate.

Moj današnji zajtrk je bil videti takole:

Kako bi lahko postavili posodo, pribor, ..., da bi iz zajtrka naredili kiparsko kompozicijo?

Dober tek in veliko ustvarjalnih trenutkov!

Če slučajno kdo ne zajtrkuje, mu še vedno ostaneta kosilo ali večerja.

Dodatna vprašanja in pojasnila ter fotografije vašega kiparskega izdelka mi pošljite **do 27.3.2020** na moj email tea.curk-sorta@os-sturje.si

Vsaka fotografija naj bo shranjena pod imenom, priimkom in razredom učenca, npr. Miha_Novak_8b

Kriteriji samoocenjevanja:

KRITERIJI	ŠTEVILO MOŽNIH TOČK	ŠTEVILO DOSEŽENIH TOČK
Postavitev kiparske kompozicije	5	
Stojnost - stabilnost kiparskega izdelka, ravnovesje kompozicije	5	
Izvirnost, domiselnost, inovativnost kompozicije	5	
Likovna čistost in natančnost	5	